

SBURATORUL *Literar*

REVISTA-SAPTAMANALA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SUMARUL No. 15

1
 E. Lovinescu
 Camil Petrescu
 Gh. Brădescu
 G. Rotică
 Alice Soare
 Emil Dorian
 N. Batzară
 George Silviu
 B. Fundoianu
 Alexandru Bălcăulescu

Hortensia Papadat-Bengescu (II)
 Amiaza de vară
 Superstii
 In ceasul judecării
 Oglinzi sparte
 Căntece pentru Lelioara
 Nea Miha „luminător al neamului”
 Toamnă...
 Rehan în țara românească
 Ploaie de toamnă

CRONICA LITERARĂ. — MIHAIL IORGULESCU: Ion Dragoslav.
CRONICA DRAMATICA. — F. ADERCA. — *Teatrul Popular: La Telefon.*
CRONICA ARTISTICA. — VICTOR ION POPA: N. Constantinescu, Ionescu-Doro, Pan, Ioanid și Rosenbluth.
 — Insemnări Literare. —

BIBLIOTECA

SBURĂTORUL LITERAR

Revistă Literară, Artistică și Culturală

Prețul unui număr

LEI 2.—

Abonamente : pentru un an Lei 100.—

„ „ „ „ „ 60.—

Abonamente se primesc la :

Administrația Revistei „Sburătorul Literar“

BUCUREȘTI

STRADA SMÂRDAN, 4

și a librăria „Mercur“, București, Calea Victoriei, 27

Deasemenea se pot face Abonamente prin corespondență,
trimitându-se costul respectiv prin mandat poștal,
la Administrația Revistei.

Manuscrisele, corespondența și schimbul se vor trimite pe adresa
d-lui E. Lovinescu, Strada Câmpineanu, 40.

A APĂRUT DE

E. LOVINESCU

CRITICE VOL. VI

Alexandru Macedonski, Hortensia Papadat-Bengescu,
Gala Galaction, Oct. Goga, N. Iorga, D. D. Pa-
trașcanu, N. Gane, Gh. Lazăr, D. Anghel, C. Stere,
Figurine literare, Anticipații literare, etc.

Ed. „Ancora“ Alcalay & Calafuteanu

PREȚUL LEI 15.—

SBURĂTORUL LITERAR

REVISTA LITERARA, ARTISTICA ȘI CULTURALA

DIRECTOR: E. LOVINESCU

Hortensia Papadat-Bengescu

II

Perfecția stilistică a d-nei Hortensia Papadat-Bengescu nu e un paradox; din moment ce subordonăm ritmul extern ritmului intern, problema ia un aspect cu totul nou: nu se mai desleagă prin sine ci prin raportare la conținut. Sufletul agită masa cuvintelor și le comunică pulsația; într'o adevărată operă de artă forma nu se poate deci despărți de fond. Numai spiritele neliterare se opresc la stil ca la un element de sine stătător și nu ca la o simplă vâpae ce trădează comoara îngropată.

* * *

M'am ocupat de mai multe ori de natura talentului d-nei H. P.-B., dar niciuna din operele trecute nu exprima ca *Femeia în fața oglinzii*, sub o formă mai evidentă, caracterul specific al acestui talent, atât de original și deci atât de puțin înțeles de toți ceice caută în literatură o satisfacție ușoară. Un roman în care nu se petrece nimic; în care traectoria unui puternic sentiment de dragoste nu e înregistrată prin niciun semn vizibil; în care nu numai că nu e o acțiune, dar nu e nici măcar o anecdotă: iată *Femeia în fața oglinzii*. Procedul era același și în celelalte lucrări; prin ampoare, el e împins la limitele lui ultime în *Femeia*. Intreaga literatură a d-nei H. P.-B. e lipsită de orice organizare exterioară; ea nu are alimentul faptelor, singurele ce fixează atenția în plasa lor modelatoare.

În epoca, în care femeile luptă pentru emanciparea totală și vor să umple universul nu numai cu bătaia inimii lor ci și cu sgomotul unei activități multiple, îndărătul operei d-nei H. P.-B. se zărește o siluetă feminină de după zăbrelele unei ferestre. Deși nu suntem în orientul islamic, în țara cadănelor,

care nu cunosc din viață decât atât cât le îngăduie să vadă rețelele fine ale geamurilor, dar care zugrăvesc cerul cu desenurile halucinate ale dorințelor lor, — din întreaga operă a scriitoarei noastre răsare aceiași femei, încadrate în rama zăbrelelor, consumată de nostalgii irealizabile. Din locul ei obscur și izolat, toarce firul inepuizabil al dorințelor înflăcărate, umple văzduhul cu imaginile apocaliptice ale simțurilor flagelate, așteaptă momentul suprem al evadării ce trebuie să vină din clipă în clipă și nu mai vine niciodată, tremură cu toată ființa-i alarmată la o șoaptă a vântului sau la un freamăt al ramurii ce se lovește de geam și, plănuiind revoluții și cataclisme universale, se resemnează la inacțiune în colțișorul ei uitat. Gândul face ocolul lumii; după ce a aprins cu torța-i uriașă stelele cerului incendiind zările, dorința se întoarce apoi în dosul grătilor ferestrei, condamnată să se consume în sine, — Sfânt Antoniu ce-și populează chilia pustie cu demonii nervilor lui chinuiți de ispită, de privație și de concupiscentă...

O astfel de existență este vidă de acțiune; literatura ei pare lipsită de organizare și chiar de realitate. Deprinzându-ne de a privi și considera viața numai prin expresia tangibilă a faptelor, nu ne putem închipui că în inima ce bate îndărătul unei perdele se pot petrece tragedii mult mai aprige decât în arenele lumii, și că sub bolta frunții se pot da ciocniri și cristaliza forme spirituale mai fecunde decât cele materiale. După cum în viața publică, atenția merge spre forță, spre gest și nu spre idee tot așa și în literatură pasiunea cititorilor obișnuiți se îndreaptă spre fapte și acțiune. Am protestat și altădată împotriva acestei optice parțiale. Fapta este de cele mai multe ori expresia unor idei mediocre și de o valoare imediată; deasupra lor sunt și idei, a căror nobleță stă în a nu fi deformată prin traducere directă în act, ci în a se avânta în speculații dela care pot atârna destinele lumii, cu toată aparența lor de inutilitate. Literatura ideologică își reclamă deci drepturile sale de existență și chiar de superioritate. Și o astfel de literatură e întreaga operă a d-nei Hortensia Papadat-Bengescu, și mai ales *Pemea în fața oglinzii*, vidă de orice acțiune dar bogată într'o ideologie pasională, unică în literatura noastră și remarcabilă pentru orice literatură.

E. LOVINESCU.

AMIAZĂ DE VARĂ

Am obosit...

Și-acum stăm lungiți pe căpițele de fân copt.

Bolta cerului a devenit prea vastă

Și-acoperă și părți pe care nu le vedem.

Privim prelung,

De pe coastă,

Pârâul de frunzișuri negre care curge 'n fundul văii.

Poșta mică, pe șoseaua albă,

Bate prafu-'n loc.

Dar ajunge până sus la noi,

Material,

Cu zurgălăii.

În fund,

Depărtarea cu norii albi se-'mbină.

În aerul molatec încălzit

Fierb mărunte ochiuri de lumină.

Lângă noi spre stânga, sau spre dreapta,

Și fără orânduială mai departe,

S'au risipit afară din livezi,

Copacii cu coroane prea puternice,

— Subt ei e iarba verde și dulce ca răzoarele —

Și cât vezi,

Toată valea

E acum în mod firesc o carte,

În care 'nfierbântat citește soarele.

Rar de toi,

Trec pe lângă noi, devalc,

Pe poteca din fânețele țepoase,

Țărani cu chip sărac

Și talpa piciorului crăpată,

Ca o coaje aspră de copac.

Privim aiurea

Tot mai tăcuți...

Răscolitor pătrunde-'n noi miros de fragi trecuți...

Și-așa cum stai culcată,

Rupând între dinți un fir de iarbă

Ți se văd sânii albi strânși între coate.

Lumina prinde tot mai mult să fiarbă...

Și nu pricep

De ce te arde soarele mai mult pe tine.

SUPERSTIȚIE

E o zi veselă de primăvară. Aerul parfumat de mirosul mugurilor îngrășați de sevă regenerează vietățile și le robesc simțurile. Din ogoarele întoarse, din grăul răsărit, din iarba înverzită, din pădure, de pretutindeni, te amețesc miresme pătrunzătoare. Republici de furnici își scot larvele la soare, sus de tot, sub cer albastru, ciocârlii se hârjonesc în aer și printre pomii gătiți de nuntă, vrăbii guralive se urmăresc, se prind, se ceartă pe locuri bune de căminuri.

În tabără, la Șipote, departe, ascunși într'o vâlcea la marginea pădurii, șase trompeți dela artilerie, cu bluze rupte, fumează, scuipă, tănuiesc între ei făcând școală. Din când în când la galopul unui cal, la un uruit de roate, la orice bănuială își umflă pe rând fâlcile și cu ochi injectați scot din trâmbițe turțite de alamă, note leneșe, târăgănite de oameni necăjiți: Tă-tă-tă-tă... tă-tă-tă-tă... ti-ti-ti-...

Venind năprasnic, nu știu de unde, o femeie fără vârstă, cu tulpan verde, fluturând harnică din mâini trece, ferindu-se să-i vadă, iuțind pasul în dreptul soldaților. Unul din ei mai îndrăsneț dintr'o săritură de animal la pândă îi taie calea și o cuprinde de mâini fără speranță de scăpare.

- „Hii om de treabă c'apoi de” —
- „Nu fi proastă...”
- „Șazi ghinișor, n' auzi...”
- „Hai să ședem”.
- „Irraa, șazi ghinișor că ti văd oamenii”.

Întărâtat de rezistența femeii, vlăjganul, trunchiu de puternic și spân ca un lipovan, n' avea urechi s' audă.

„Nu te teme”, repeta el șuerând, aprins, cu respirația caldă, umblând s'o sărute, strângând-o să-i curme mijlocul.

— „Stuchite-ar mâțele, stai tu că vine el amù“.

Dar lupta era inegală. Slăbind, împleticindu-se, căzu neputincioasă victimă celor șase brute, cari se păziră pe rând, acoperind strigătele înăbușite ale femeii cu note false, repezite, stridente: Tă, tă, tă, tă... ta, ta, ta, ta.... ti, ti, ti, ti...

Zărind un ofițer ce se ivea călare, al șaselea dispăru pe urma celorlalți, cari se afundaseră în desișul pădurii.

— „De ce plângi, lelițo?“

— „Săru mâna, conașule, cum să nu plâng dacă și-au făcut răs de mine“, se bocea femeia, suflându-și nasul în poala cămășii întoarsă cu rușine într'o parte.

— „Cine?“

— „Da cini-i cunoaște... erau dela *moziică*.“

— „De ce n'ai strigat, femeie?“

— „Cin' să m'audă... dacă mi-o astupat gura!.. Să fi fost unul singur, n'avè grijă... of, of, of, of,... ce să mă fac eu!“

— „Nu cunoști pe niciunul?“

— „Ba pe cel dintâi mă tem că l'aș cunoaște... Văleu, văleu... sărăcuța de mine!“

— „Bine, taci... nu-i nimic. Să vii mâine dimineată la mine, celo la artilerie. Să întrebi de colonelul Bălănescu. Ai să ții minte?... Bă-lă-ne-scu... Bălănescu... colonelul Bălănescu dela artilerie. Ascultți?“

— „Ascult“.

— „Așa. Să vii mâine... am să cercetez eu. Ține... ia... nu mai plânge“.

Și într'un elan de generozitate, îngrijat de reputația regimentului, de întorsătura ce puteau lua lucrurile puse un pumn de franci în mâna femeii: „Iar pe soldați am să-i aflui eu cine sunt și am să le trag o sfântă de bătaie să mă pomenească... Ai copii?“

— „Am doi. Da amù ce să-i mai bați digeaba... arde-i-ar focu să-i ardă... să hi fost niște oameni de treabă!..“

— „Nu cumva ți-o pare rău?“

— „Eu știu ce să mai zic... săru' mâna matale, conașule, c' ai fost om bun și ți-ai făcut pomană cu mine...“

— „Numai să fii cuminte, să taci din gură, să nu spui la nimeni“.

— „Araca 'n de mine, conașule, Se poate o treabă ca asta... S' audă bărbatu-mio mă omoară, nu altceva... Gândesc că poate mi-oi cumpăra și eu o ghițăcă“.

— „Așa, bine. Și mâine să vii pela mine, că eu tot fi pe-depsesc. Nu pot să-i las așa... Ii bat, și îi dau și în judecată“.

— „Ba nu, conașule, sãru' mânia... nu-ți fă păcatul ista... Dacă nu te superi mata,“ adăogă după un timp femeia, codin-du-se, întinzând mâna cu sfială, „sã le dai câteun franc așa, dela mine, să-mi trăiască vaca, că-i de haram!“

GH. BRĂESCU.

ÎN CEASUL JUDECĂȚII

Ca să nu uit vre-una în ceasul judecãții,
Cât mai împovărată de ele să-mi apari,
Greșală cu greșală eu le'nsemnez pe toate
Și simt o ne'nțeleasă, nebună voluptate
Cu cât greșeli mai multe îți aflu și mai mari.

În fiecare mișcare descopăr una nouă,
Cu fiecare vorbă simt suma lor crescând
Și'n mine nerăbdarea se sbuciumă și țipă
Să vie cât mai iute hotărâtoarea clipă,
În fața ta pe toate să ți le strig pe rând.

Le-adun cu voluptate, iar când sosește ceasul
Greșelile să-ți judec și glas să-i împrumut
Asprimei ce în pieptu-mi gema nerăbdătoare,
Eu ți le iert pe toate ca'n ziua următoare
S'o iau dela început...

G. ROTICĂ.

OGLI ZI SPARTE

In mine viețuiam ca 'ntr'un palat
 Cu minunate ziduri de oglindă,
 Din care ochii mei puteau să prindă
 Ori care gest al eului bogat.

Dar când ieșeam din cadrul fermecat
 Să văd cum alte chipuri se perindă,
 Privirea-mi nu putea să se desprindă,
 Nici unul să nu-mi fie asemănat.

Atunci spre-a mă 'nfrăți cu omenirea
 Am spart în juru-mi toată oglindirea
 Ce-mi arăta cu cât o întreceam.

Dar sufletele mi-au rămas străine,
 Și'n preajma mea, eu astăzi nu mai am,
 Prin săli pustii nici cel puțin pe mine !

ALICE SOARE.

PLOAE DE TOAMNA

Mărgele căzute de pe un fir necoprins,
 Se-așterne ploaea, lungă, subțire,
 Peste grădina în care-a nins
 Ultimii fulgi de părăsire..
 Cade într'una, cade șirag
 Peste covorul frunzelor moarte,
 Peste grădina dorului drag,
 Cade'n mărgelile șirag...

Care-i nebunul ce i-a rupt firul?
 Ploaia acum și-a pierdut șirul
 Și peste tot
 Iși poartă delirul..

Plouă într'una, fără măsură;
 Incet sau tare, plouă mereu,
 Plouă din greu,
 Plouă în larg,
 Plouă mărgelile
 Care se sparg..

ALEXANDRU BILCIURESCU.

CÂNTECE PENTRU LELIOARAPRIMI PAȘI

*Cu grațiile lui de sfoară,
Pătucul tău e-un mic regat,
Pe care azi, întâia oară,
Cerci să-l colinzi în lung și 'n lat.*

*Cu două mâni ții fierul tare
Și-aștepți de la măicuța semn
Să pui picioarele 'n mișcare
Cu grațiile lor de lemn.*

*Intâi mășori sever cu ochii
Și-apoi miști mână și picior,
Iar volănașul dulcei rochii
Galant sosește 'n urma lor.*

*Și câte n' ai să ții în seamă
Până s' ajungi cu-al tău colind
La micul soare de alamă,
Ce stă înfipt în colț lucind!*

*Dar mâna-l simte-atât de rece,
Că pici de spaimă și eu cred
Că în fiorul, ce te trece,
Regreți efortul tău biped.*

MUZA MEA

*Muza mea-i un pui de fată
Și-are vacul unui an,
Pumn de glie închegată
Intr'un vas de porțelan.*

*Însă dânsa nu-i de vină
Că-i pe-alocurea stricat.
Când l' aduse barza lină.
Era greu și l'a scăpat...*

*Și de-atunci micii păpușe,
Înflorind cu mii de nuri,
I-au rămas pe piciorușe
Numai șanțuri și spărturi.*

SEVA

*S'a ivit un colț de lună,
Care-mi scaldă corcodușii
Înfloriți ca o cunună
Lângă geamurile ușii.*

*În tăcerea infinită
Se aude călătore
Prin văzduhuri cum palpită
Forța vieții creatoare.*

*E-un fior în toate cele,
Care tot asemeni strigă
În cuprinsul unei stele
Ca și'n frunza de ferigă.*

*Larvele întind aripe,
Flori din crengi fecunde pică
Și 'ntr'un cuib au prins să țipe
Puișori de rândunică.*

*Către viața, care vine,
Eu privesc sărbătorește.
Fata doarme lângă mine
Și o simt cum crește, crește...*

MĂRGELELE

*Fiecare vorbă vie,
Picurată diafan
Peste limba ta zglobie,
E-o mărgea de porțelan.*

*Limba însă nu le lasă,
Ci jucându-le puțin,
Pe-un fir roșu de mătăasă,
Bob cu bob le 'nșiră lin.*

*Dar pornind spre buze șirul,
Ca să sune-apoi în larg,
Dinții rup de-odată firul
Și mărgelele se sparg.*

EMIL DORIAN.

Nea Niță „luminător al neamului“

„La urma urmelor, nu sunt și eu un Român născut cu dreptul și datorita de a mă înjuga la carul Statului?”

Și prin faptul că am venit pe lume între granițele lui, Statul n'a contractat, oare, obligațiunea de a îngriji și de soarta mea, luându-mă sub aripa sa protectoare?”

Astfel de întrebări își punea Nea Niță într'o dimineată rece de toamnă în odaia sa, în care își dăduseră întâlnire vânturile dela cele patru puncte cardinale.

Se hotărî, așa dar, și Niță al nostru să apuce și el drumul, pe care au mers și continuă să meargă toți câți cred că s'au născut bursieri, ca să trăiască și să moară așa cum îi știm.

Această hotărâre era din parte-i o adevărată apostazie. Nea Niță își renega și călca în picioare principiile, cari îl călăuziseră până atunci în viață.

În adevăr, când era stăruit să bată și el, ca tot Românul ce se respectă, pe la porțile vr'unui Minister, Nea Niță răspundea cu un gest de dispreț: să cer un loc în care să depind de alții și unde să am stăpâni pe capul meu? Niciodată! Nu sunt eu făcut pentru așa ceva.“

Pentru ce anume era făcut, o spunea el singur: „să am un loc, dar să nu-mi fie cineva stăpân, să îmbrățișez o carieră, dar să nu depind de nimeni.“

Iar în intimitatea gândului său își zicea: „dacă aș descoperi vr'o mină! N'o fi de aur, ar putea fi și de argint!“

Decât vremea trecea și nimeni nu venea să-l tragă de mână, ca să-i ofere locul visat de el. Cât despre minele de aur, de argint sau chiar de aramă, ele continuau să doarmă ascunse în adâncimile pământului.

Vremea trecea. Nea Niță a început să trăiască zile în cari nu se hrănea decât cu speranțe — o mâncare ce nu prea satură — și cu proiecte cari indestulează și mai puțin.

Cât de plictisitor îl găseau acum prietenii, cât de anost și de nesărat! Ce haz și ce spirit poate avea unul, care nu e în stare să-și facă cinste măcar cu o țuică?

Și se făcu un mare gol în jurul său și un gol și mai mare în buzunarele sale. Într'o astfel de situație și până la sosirea de vremuri mai bune și pentru el, Nea Niță renunță la principii și iată-l acum bătând pe le toate porțile Ministerului pentru căpătarea unei slujbe oarecare.

S'a găsit și pentru el ceea ce, în sfârșit, se găsește pentru toți semenii noștri. La o școală dintr'un sat turcesc sau tătăresc pierdut în Dobrogea era de multă vreme vacant locul de învățător.

Nu-l ceruse nimeni și cei cărora li se oferise, îl refuzaseră. Deaceia, nu s'a găsit cineva, care să-l invidieze pe Nea Niță văzând în el un protejat al soartei sau un favorit al puternicilor zilei.

Deasemenea nu mai întrebați, dacă Nea Niță avea titlurile, pregătirea, *cualificația*, cum ar zice frații din Ardeal, pentru a deveni un membru al corpului didactic.

Câți sunt aceia, cari au meritat pe deadreptul locurile ce ocupă și s'au urcat pe scara socială, sărind câte cinci-șase trepte deodată?

Parcă cutare ministru, parcă cutare profesor universitar, parcă cutare..., dar socotesc că e în interesul nostru al tuturor să o lăsăm mai bine încurcată această chestiune și să nu-i săcăm prea mult pe Nea Niță întrebându-l de titluri și *cualificații*. Să-i urăm noroc și să-l urmărim puțin în noua calitate de „luminător al neamului.”

Încă din primele zile ale activității sale didactice Nea Niță se isbi de piedici serioase, pe cari le birui prin deșteptăciunea și priceperea sa. Așa, întâi și întâi, el nu se putea înțelege nici cu oamenii din sat, nici cu copiii dela școală. Și ca să poată înțelege măcar de copii, Nea Niță introduse în învățământ metode noi și necunoscute pedagogilor.

Trebuia, de pildă, să explice însemnarea cuvântului „cocoș”. — Cum îi zice păsării acesteia? întreba el arătând chipul cocoșului desemnat pe tabelele de pe perți.

Copiii spuneau așa cum știau ei în limba lor. — Nu, răspundea Nea Niță cam răstit, asta e un „cocoș”, adică un „*cucuricuu*!” Și dând din mâini, așa cum fac cocoșii din aripi, încordându-și vocea, el imita cântecul cocoșului.

Când îi întreba din nou pe copii, din toate gătlejurile eșea câte un „*cucuricu!*” care se auzea în tot satul.

Copiii erau încântați de metoda învățătorului lor.

Cu acelaș succes Nea Niță explica și numele celorlalte animale, cari figurau pe tablourile atârinate pe peretii clasei.

Necheza ca un cal, nehăia ca oile, orăcăia ca rațele, cotodăcea ca găinile.

În școală domnea o veselie neîntreruptă. În mai puțin de o lună copiii învățaseră cu toții românește, adică acea poznă de românească a lui Nea Niță.

Nea Niță era deasemenea meșter grozav la poezii. Meșter dintr'un îndoit punct de vedere: întâi să le facă și după aceea să-i facă și pe copii să le învețe repede și cu plăcere.

Nea Niță era și poet — cum, dealtfel, e tot Românul. Creațiunile sale poetice aveau, însă, un cusur: nu se nașteau întregi și complete. Așa, din patru versuri, câte are o strofă, Niță nu putea găsi mai niciodată pe cel din urmă și deseori inspirația îi părăsea chiar după ce în trudă și dureri isbutea să aștearnă pe hârtie pe al doilea vers din strofă.

Foarte ușor gărise deșteptul Nea Niță leac și pentru aceasta. Nu venea versul al patrulea? Il înlocuia prin „*trai-lala*.”

Se încapățâna să nu vie pe lume și versul al treilea? Il aplica acelaș sistem.

Iată, cum mi-au rămas în memorie, două specimene din opera poetică a lui Nea Niță :

„Primăvara vine
„Cu zile senine
„Și ne face bine
„Tralala, lala !”

A doua :

„Eu sunt mic,
„Dar voinic,
„Trala-la,
„Trala-la !”

Cât de repede și cu ce bucurie le învățau copiii ; Căci îndată ce ajungeau la „tralala” și la un semn al lui Nea Niță ei săreau cu toții în sus și, dând din mâini, cântau sau mai bine zis strigau în cor : „tralala, lala !” Și aceasta de câteva ori pe zi.

Învățătura mergea strună. Copiii făceau progrese uimitoare. Nu rămăsese dihanie pe pământ, pe a cărei voce să nu o imite la perfecțiune, iar numărul poeziilor învățate — am văzut ce fel de poezii — trecea de câteva sute.

După 5 — 6 luni de o astfel de activitate se anunță vizita unui înalt funcționar, a unui inspector dela centru.

„Domnule învățător”, întrebă acesta „au început, oare elevii să îngâne ceva românește ?”

— Elevii mei vorbesc ca niște români neași, răspunse vesel și mândru Nea Niță.

Dar când a fost să se facă dovada acestei afirmațiuni, bietul inspector, crucindu-se în gândul său, rămase impletit locului. Se uita la copii, se uita și la Nea Niță, ca să vadă nu cumva și-au pierdut mințile și nu-i venea să creadă nici ochilor, nici urechilor.

Copii nechezau, behăiau, cotcodăceau, miorlăiau ca pisicile, urlau ca lupii, pe când Nea Niță vesel și radios, le ținea isonul și îi încuraja dând într'una din cap. Iar când veni rândul poeziilor și când copiii ajungând la „tralala” săriră odată cu toții în sus, sbîrînd cât le ținea gura, inspectorul speriat dete buzna pe ușe afară. Își închipuise că vor să sară asupra lui.

Nea Niță n'a fost felicitat și nu i s'a făgăduit, că va fi propus pentru înaintare.

Din potrivă. Inspectorul deveni rece și rezervat, se posomorî și se încruntă în așa fel, încât credea, că cine știe ce mare nenorocire dăduse peste el. Se mărgini ca la plecare să-i ceară lui Nea Niță să-i trimită un raport despre mersul școlii, despre numărul de clase și de elevi, etc.

„Dacă ași face raportul în versuri ?” își zise Nea Niță inspirat de o idee, pe care o găsi foarte fericită. Au să rămână cu gura găscată cei dela Minister văzând priceperea și talentul meu poetic.”

Zis și făcut. Două zile și două nopți a muncit Nea Niță, ca să umple vre-o douăzeci de pagini, în cari se desfășura daru poetic cu care îl înzestrase natura.

Efectul și rezultatul? Prompt și eficace. Nea Niță a fost destituit telegrafic, iar pe raportul său însuși directorul a scris ca „medicul plășii să examineze facultățile mintale ale autorului”.

Nea Niță a fost destituit, dar cum e firea lui, a primit această lovitură cu seninătate și nepăsare. Găsi chiar prilej să facă reflecții cu caracter filosofic.

„Oe oameni mici la suflet”, spunea el prietenilor săi, „nu mai pot de răutate, când văd ivindu-se un talent și apărând înaintea lor o figură, care îi pune în umbră”.

*

Această schițare a carierei de „luminător al neamului”, a lui Nea Niță ar fi fost mai complectă, dacă am fi alăturat și faimosul său raport în versuri, care găsi o apreciere revoltător de nedreaptă. Nea Niță mi l'a citit în mai multe rânduri, căci, bine înțeles, își păstrase o copie de pe dânsul. Auzindu-l așa de des, am reținut câteva din versurile dela început.

Le reproduc aci cu un sentiment de satisfacție, că mi-a fost dată putința să salvez dela o peire desăvârșită cel puțin o particică din opera poetică a lui Nea Niță:

„Ca nepot de-a lui Traian,
„Venind în satul Caraiman,
„Am vrut să fac și eu ceva,
„Dar vezi, Doamne, trala-la!

„Și găsil mulți Turci, Tătari
„Și-alte lifte, Ruși, Bulgari,
„Dară Școala, vai de ea!
„Era goală, trala-la!

„Și mi-am zis: curaj, băiete!
„Și-am adus băeți și fete,
„Și mai mari și mai așa,
„Trala-la și trala la!

„Și din toți acești păgâni
„Am făcut eu buni Români,
„Căci un Niță, când o vrea,
„Face multe, trala-la!

N. BATZARIA

TOAMNĂ...

Toamna-și face cuibul în grădina desfrunzită
— cu presimțiri de moarte,
cu paseri care pleacă, — și-mi împarte
din tristețea ei nedeslușită...

Sufletu-mi, bogat și roditor
ca un butuc de viță,
cu struguri grei și galbeni atârânănd de fiece miădiță,
s'a cutremurat de-un n'nteles fior!

...Tu, trebuia să vii
să storci topazul boabelor prea coapte
și, prefăcând în zi eterna noapte, —
s'aduci prilej de cânt și veselii...

Tu, trebuia să strângi cu grijă 'n cramă
otrăvurile mele care fierb —
și să mă lași, sălbatec, sprinten cerb
s'alerg senin prin toamna de aramă!...

Tu, trebuia să faci din mine-un fulg, —
să-l poarte vântul, — vijelii să-l suie, —
să sboare ca o frunză de gutuie
pe care de pe ram dureri o smulg!...

Dar tu, — de mine veșnic mai departe, —
răzând de sufletu-mi îmbelsugat —
n'ai înțeles ce doruri l'au mușcat
lăsând în răni pecetea toamnei moarte!...

...cade ploaia rece, — ploaie grea, —
ploaia toamnei triste, n golul meu:
scuturat e rodul sfânt, și greu
geme 'n noapte suferința mea!...

RENAN IN ȚARA ROMĂNEASCA

Două din publicațiile franțuzești ne aduc câte un capitol dintr'o lucrare, desigur vastă, a d-lui Pierre Lasserre, despre Renan. Pentru întâia oară, într'un studiu devotat, Renan nu mai figurează ca un adversar din afară al bisericii, ci e situat în miezul psihologiei catolice, cu o criză de conștiință care-l poate tot atât de bine explica, pe cât explică de clar însăși criza bisericii.

Isus a fost scutit de divinitate și iată-l, dela Renan încoace, om. Asta nu mai miră pe nimeni, până în ziua în care alt Renan, se va mira de credulitatea celui dintâi și, istoric cinstit, va mărturisi că textele antice îi refuză lui Isus un statut de existență. Până atunci d. Lasserre nu spune nimănui ceva nou, când amintește, între altele, că Baudier, directorul seminarului Saint-Sulpice, primind dela Renan mărturia necredinței totale în biserică, nu i-a imputat o crimă și nu l-a găsit vinovat.

Prefața aceasta nu duce la o discuție pentru sau împotriva lui Renan. Ar trebui, ca să mă mai pot emoționa, să am creierul bunicului. Contemporanii sunt singurii oameni capabili de o profundă reacție, dar cum, un singur om inteligent din secol, îi copleșește — nu putem afla niciodată opinia lor. Contemporani! — Renan a avut destui în Franța, dar a avut câțiva și în principatele valahe. S'a scris un singur articol bun pentru Renan, în românește? Nu știm. Vom folieța însă, — dușmanii sunt mult mai amuzanți — pe cei câți-va detractori.

Iată o broșură: „Răspuns orthodox contra ereticului Ernest Renan pentru viața lui Isus“. A apărut în „București“ — „Autor și Editor un drept credincios“ — adică, pe cealaltă copertă: „autor și editor Maior D. Papasoglu“. Broșura e datată: „anul 1864, Ianuarie 1-iu“.

Maiorul D. Papasoglu e speriat de cartea lui Renan: „căci scrierile acelu Renan dezvoltate astăzi în a 6-a a sa edițiune, sunt convins și tremur de frică, că ele au inundat toată Europa...“ El se consideră dator să avertizeze lumea creștină, pentru aceste înalte motive auto-biografice: „M'am împreunat cu Hristos! Este o făgăduială care am dat-o din ziua venirii mele în lume în mijlocul bisericii lui...“ El motivează astfel: „Mă grăbi ca orthodox (cuvântul orthodox are, în scrisul lui Papasoglu, diverse ortografii) de făcui această mică broșură, unde descriei culegerile cele mai folositoare, spre întâmpinarea răului înțeles ce ar lăsa acea ereticească descriere“. Broșura lui Papasoglu „mică este ea materialicește, dar este

cu folos, căci va fi stavilă împotriva ereceștilor sofisme, aceluiași Pragiari al lui Arie“.

Dar să trecem la broșură. Prima pagină începe cu o „Dedicațiune Eminenței Salle prea Sfințitului Episcop al Râmnicului, D. D. Calinic“. Aici, Papasoglu este emoționat. Iată-l: „Ce dulci sânt omului suvenirile copilăriei lui! Cu ce respect religios îmi aduc aminte de anul 1818, când părinții mei mă aduceau în sfânta monăstire Cernica și mă ingenunchea, ca să-ți sărut cuvioasa mână!“ Pagina 6 se închină „Sufletului Sfânt al scumpului meu părinte A., mort în România la Octombriu 1842.“ După ce îi spune părintelui său A., că ținta broșurei este „de a face a se nimici și a se lepăda din mâinile confrăților mei, o scriere ce apărură scandaloasă pentru Viața lui Isus“, maiorul se iscălește, de astădată cu altă ortografie: „Majoru D. Pappazoglu“.

Urmează o „Prezicere“ din care putem afla că volumul lui Renan se citea în țară: „Cum au putut cumpăra acea Broșură a d-lui Ernest Renan, de către cei mai mulți drept credincioși creștini, fără nici o împedicare?“ După „Prezicere“ urmează dovezile, culese din profeți, din istorici, din Sibile; nu e uitată nici profetașia lui Isaia, întâmplată așijderi: „Iată Fecioara în pântece va avea și va naște fiu și vei chema numele lui *Emanuil*“. După Sibile și Isaia, se citează dicționarul istoric al lui Chaudon și Delandine, volumul XII din anul 1804. Iar capitolul se încheie astfel: „Minciuni sânt aceste? Poezie este asta? Visurile lui Renan sânt aceste“.

Sunt obligat să sar peste argumentele citate din Tacit, din Flaviu și din Mahomet. Astea nu interesează aici. Vom sări și peste anexele cărții, în care sânt publicate scrisorile maiorului către Patriarhul Ecumenic din Constantinopolu, către Mitropolitul Ungro-Vlahiei, către Sfântul Sinod ortodox al tuturor Rusiilor, către acel al Slavei, către mitropoliții Serbiei și Bulgariei, către cavalerul de Șaguna episcop al Transilvaniei, către prea sfințitul locotenent mitropolit — din Iași — pe care nu le putem rețipări ca să arătăm, pentru gloria maiorului, cât de meșter era în epistolie, de vreme ce a putut, cu acelaș conținut, „mic materialicește“ să umple douăzeci de scrisori diferite.

Penultimul capitol vădește, pentru noi, un mai mare interes: ne semnaleză existența altui detractor al lui Renan. Se numește Tomas A. Paschides și, e „administrator și secretar al stimabilului ziar Reforma, care apărură Sâmbătă la 16 Decembrie sub No. 45 unde într'o specială pagină avu buna intențiune și zelul de a traduce mai multe pasaje din ziarele franceze care combătu mai înaintea noastră (adică a lui Pappazoglu) pe acel sofist și eretic Ernest Renan!“

Tomas A. Paschides, mulțumind maiorului Pappazoglu că s'a ocupat de el, ne dă următoarele amănunte: „D. Maior Pappazoglu, cunoscut îndestul Românilor prin darea la lumină a

mai multor opere naționale și istorice..." După ce ne instruște cu activitatea d-lui Papasoglu, d. Tomas A. Paschides, sfătuște pe „Români, Sârbi, Bulgari și Eleni“ să-i citească broșura și crede „că vor fi convinși de adevărul ce strălucește în toate paginile ei, combătând raționalmente și cu probe necontestabile, pe acest discipole al lui Luther și Volther“.

Nu mai cunosc altă scriere dedicată, în principatul Muntenie, lui Renan. În știința mea, este în această privință, o mare lipsă. Abia în 1898, la Iași, *Protosinghelul Gherasim Miron*, e ispitit să-l judece pe Renan. În lipsă de curaj, probabil, protosinghelul traduce numai o broșură: „Iosif Ernest Renan, zugrăvit de el însăși“ — de Paul Lapeyre. Că apariția acestei broșuri, pe care o avem în mână, nu e un caz fortuit și că protosinghelul Miron, merită să fie trecut între detractorii lui Renan la noi — ne-o va spune coperta broșurei lui, care anunță: „De acelaș Ernest Renan în fața tribunalului științei, sau combaterea cunoscutei scrieri a lui Renan intitulată: „Viața lui Isus“, din trei puncte de vedere: exegetico-biblic, istorico-critic și filosofic“. Dar nici cartea aceasta nu e originală. Pe copertă se mai poate citi: „traducere din rusește“. Așa dar, locul protosinghelului Miron vine și ca dată de apariție și ca originalitate, abia după maiorul D. Papasoglu și d-l Tomas A. Paschides.

Dela 1898, *Viața lui Isus* a fost tradusă în românește și a câștigat câteva ediții. E singura carte a lui Renan care a fost tradusă și care a intrat în marele public. S'au schimbat multe lucruri de atunci. E jumătate de secol dela „anul 1864 Ianuarie 1-iu“ și nimeni nu l'a răzbunat pe Renan, de ceiace a scris Papasoglu. Dacă, într-o zi de răgaz, ca un popas la traducerea Bibliei și-ar face datoria și onoarea aceasta prietenul nostru Gala Galaction?

B. FUNDOLANU.

VA APARE DE:

EUGEN RELGIS

:-: COLOANA PRINTRE RUINI :-:

— ESEURI —

ED. ALCALAY ȘI CALAFATEANU

STUDENTE

LA MARE

— VIZIUNE —

*Albastru, vânt rece și portul pustiu.
Stingheră pe diguri și farul departe;
La piept strângi știutul palton cafeniu
Și 'n mâna cealaltă cu drag ții o carte.*

*E-aceeași, albastră: cum nu s'a schimbat:
Dar fără de zâmbet, ca 'n zile urite,
Când parcă-i mai bine de mers la plîmbat.
Căci gânduri se 'mbină atâte și-atâte.*

*Privești peste umăr orașul murdar
Cu străzi ce-ți sunt astăzi cu totul străine,
Te uiți înainte spre capăt, la far,
Cum marea se duce și marea cum vine.*

*Și nu ți-e aminte că suntem pe lume
Și noi ceștia carii din gândul cernit
Ții facem o umbră pe dig iar în spume
Jos, colo mi-e dorul de blocuri izbit.*

* * *

*Spre casă. Pleci capul. E unu, târziu.
— Sirena își pornește uritul ei cântec —
Vezi vântu 'n știutul palton cafeniu
Sculptându-ți piciorul din pulpă la pântec...
Albastru, vânt rece și portul pustiu.*

AL. RALLY.

CRONICA LITERARA

ION DRAGOSLAV

Și în literatură sunt asocieri indisolubile: Creangă-Drăgoslăv-Vissarion. Fiindcă primul a trăit cu mult înaintea celorlalți, a trebuit neapărat să fie și prototipul, șeful unei literaturi care la câte-și trei are unele caractere comune. Pentru că, de altă parte, cel doi din urmă au apărut mai târziu, fatal a fost să fie de toți socotiți ca urmași, ba chiar ca simplii elevi ai lui Creangă. O mentalitate simplistă și aceasta, simplistă și foarte comodă. Prinzând însușirile comune reduci mai ușor toate varietățile la o schemă generală și unică. Simplificarea e legea cea mai economicoasă a judecăților omenești. A căuta dimpotrivă variațiile particulare

e mult mai greu. Fiind în funcție de individ, ele sunt în stare să complice clasificările. Greutatea să găsești coeficientul personal al fiecărui scriitor a determinat pe mulți să-l nesocotească.

Dragoslav a trecut tocmai de aceea ca un urmaș al lui Creangă mai degrabă decât ca o individualitate literară distinctă. Odată aruncat cu o etichetă definitivă în frunte în galeria figurilor cari reprezintă literatura Creangă, procesul de definire și de analizare a operei lui Dragoslav e mult mai ușor. Circumscriindu-l în această sferă de influență, cercetătorii aveau să se ocupe de verificarea înrăuririi lui Creangă. Cutare amănunt trebuie să se găsească și la Dragoslav fiindcă prin definiție Dragoslav e din familia Creangă. Iată premisa. Concluzia nu avea să fie decât dovedirea că acea cutare și cutare formă din Creangă a trecut în adevăr și la Dragoslav. Antologia de față scoasă de *Casa Școlilor* pare-se că e de natură să ne scuture din lenea de a cerceta și de a schimba clasificări ce păreau definitive. În primul rând ni se lărgeste cercul. Dragoslav nu trebuie căutat numai decât în sfera literaturii Creangă. Comun cu acesta nu poate avea decât așezarea în același sferă mai cuprinzătoare: sufletul popular primitiv din care scrisul unuia ca și al celuilalt cuprinde o infinitate de aspecte.

Creangă și Dragoslav sunt doi primitivi, două forțe spontane ieșite dintr'un suflet comun. Amândoi, sintetizează în grai moldovenesc mentalitatea românească populară. Cu unul a lucrat mai mult aceleași date, turnându-le și apoi retopindu-le în tipare literare desăvârșite, că altul le-a dat brute ca material de lucru mai mult decât ca lucrat, aceasta ne privește prea puțin, punctul nostru de vedere fiind altul. Mai degrabă de cât meșteșugul de a șlefui, ne interesează de data asta fondul.

De aceea coeficientul personal nu în stilizare îl vom căuta. Lichidul ia pe dinăuntru forma vasului în care este conținut. Criticii au văzut până acum numai dacă acel vas era pe dinafară smălțuit sau sgrunțuros. Ar fi însă tot atât de vrednic de știut dacă lichidul scos din același izvor a umplut două urcioare la fel.

Dragoslav și Creangă, reprezentanți ai aceluiși abstract sufletesc, au multe din însușirile care deosebesc epocile primar-primitive din orice evoluție psihică.

Filosofile culte încep prin mituri. *Zilele și faptele* unui Hesiod, de pildă, sunt contemporane ca fond cu sufletul care palpită în ritmul cânturilor homerice.

Aventurosul epopeelor populare se îmbină armonios cu explicațiile și ele populare și fantastice ale filosofului *Zilelor și faptelor*. Basmul și lămuririle tainelor lumii potrivit aceleiași mentalități stau alături și în literatura noastră populară. Mit și unul și altele, ele se prezintă ca explicații de întreg, ce vorbesc simțirii înainte de a-și fi câștigat rațiunea de partea lor. Sunt singurele explicații posibile și primite, fiindcă singurele înfățișează global existența într'o formă totuși concretă. Explicările filosofiei de mai târziu nu pot satisface decât un spirit deprins cu analiza. Cel

primitiv pare-se că este în deosebi sintetic. Aşa se explică de ce tezele cele mai contradictorii se reconciliază într'un basm sau se armonizează într'o cosmogonie populară, de ce superstiţia le aduce o forţă nouă şi de ce în genere mitul e o necesitate de prim ordin.

Creangă şi-a întemeiat literatura pe basm. La noi basmul e acelaş lucru — mutatis mutandis — cu mitul. Poporul trăeşte în basm cu forţa nestânjenită de raţionamentul care mai târziu îl retează odată cu aripele închipuirii şi multe din legăturile simţite la tot ceasul cu lumea înconjurătoare.

Spirit rud şi plin de seva pământului natal, filtrată în fiecare din picurii lui de sânge, Creangă va fi simţit această uriaşă putere a sufletului colectiv năpădindu-l şi în urmă învingându-l.

De aceea poate că realitatea individuală o represintă în opera lui numai *Amintiri din copilărie*.

Dragoslav ca primitiv are comun cu Creangă, basmul. Superstiţia populară — *Noaptea Sfântului Andrei* de pilaă, — dobândeşte o mai mare importanţă. În simplitatea liniilor lui, Dragoslav e un primitiv mai robust. Până aci asemănări. Deosebirile încep să se facă simţite şi apar isbitoare în partea a doua şi cea mai interesantă a operii.

Cosmogonia populară — facerea lumii, vina lui Adam, misterul existenţei, ingerii morţii şi ai vieţii — nicăieri nu are o mai pronunţată formă ca în proza lui Dragoslav. Definitivă şi echilibrată, această cosmogonie în care s'a pierdut basmul popular, înălţându-se până la ea, dovedeşte un spirit plin de curiozitate şi inventiv, fantezist, dar mulţumit numai cu arome explicaţiei. În jocul imaginaţiei lui e totuşi o logică uimitor de strânsă. Copilul care îşi explică legat, dar în felul lui un lucru văzut şi explicat de noi altfel, ar fi singurul în stare să ne stea ca un exemplu de această logică a cosmogoniilor populare.

Superstiţie de o parte şi basm înălţat curând până la valoarea explicării lumii de alta, iată cele două laturi ale operii lui Dragoslav.

Socotim că din acest punct de vedere ea e mai reprezentativă decât a lui Creangă, independent de calităţile pur formale cari fac din acesta un artist de neîntrecut.

A insista numai asupra acestor diferenţe de fond poate fi însă o cercetare tot aşa de interesantă ca şi discuţiunea asupra superiorităţii unuia în comparaţie cu celălalt, sau a calităţii de şef de şcoală a primului şi de ucenic, care ar avea încă multe de învăţat, a secundului.

Cestiuarea Creangă-Dragoslav astfel văzută ar putea privi mai deaproape pe cei câţi se ocupă de psihologia populară.

Reluarea acestei teme ar fi acum de actualitate de oare ce o prilejueşte publicarea antologiei de care vorbeam.

MIHAIL IORGULESCU.

TEATRUL POPULAR

LA TELEFON, două acte

de André de Lorde.

Incăodată Teatrul Popular ne sugerează câteva din ideile cele mai de seamă care se preumblă, adesea nerecunoscute, pe ulițele sgomotoase ale cetății dramatice.

André de Lorde nu este în Franța, autorul cel mai gustat de esteți și nici lucrările sale, numite „de teroare”, nu sunt prea poftite pe scenele teatrelor bulevardiere, unde se consacră de fapt, actualitatea artistică. Autorul terorist a creat însă, el, reputația unui teatru parizian popular.

„La telefon” este doar o miniatură a spiritului care însuflețește muza lui André de Lorde: un ochi atent vede numai decât în proporțiuni artistice, deci în primul rând suportabile, elementele constitutive ale unei arte foarte bine definite.

Un om de afaceri locuiește cu femeia, copilul, o bonă și un servitor într-o vilă cam prea depărtată de târg, precum și de calea ferată. Dela vilă la primul post telefonic sunt vreo 80 de km. Bărbatul chemat de nevoi la Paris, părăsește vila, după ce atrage atenție servitorului să aibe ochii în patru și — mai mult pentru susținerea curajului cam slăbăncg al bonei — lasă și un revolver, dar servitorul află că maică-sa e pe moarte și părăsește vila pentru câteva ore, iar revolverul e furat de un vagabond, uul din acei copii care sunt de veacuri pe drumurile lungi ale Franței.

În casa unui prieten — primul popas — omul de afaceri mai stă odată de vorbă cu ai lui, la telefon, glumind și certând bona pentru presimțirile ei neîndrituite. Dar când a treia osră e chemat la aparat, omul *aude*, în toată grozăvia ei, desfășurarea crimei: necunoscuții sfărâmă obloanele, intră în odăi și — desigur ucid...

Omul, la telefon, innebunește de spaimă și oroare.

Țesătura dramatică e desăvârșită: „La telefon” e o adevărată operă de geniu — a unui regisor usă!

În această privință Shakespeare e inferior lui de Lorde. Întâmplarea, care e în definitiv banală, nu presupune nici o complexiune sufletească a eroilor. Toți oamenii, ca toate animalele sunt fricoase — și un autor dramatic care ar găsi mijlocul să ne facă să vedem, în două acte, spaima unei cirezi de boi, ar fi tot atât de genial cât și de Lorde. Ceiace dă valoare, nu artistică (văzurăm de ce) dar omenească operilor de artă, nu pot fi elementele primare sufletești precum: actul reflex, spaima, foamea, sau câteva prelungiri sentimentale, ci acel mijloc al activității sufletești, cuprins între cele două inconștiențe: senzația organelor și nebunia. Însă și aceste inconștiențe, aduse în opera de artă, nu pot constitui valori decât în măsura în care luminează centrul sufletului omenească.

Totuși spectatorii — și cei mai distinși — iubesc încă manifestările fizice ale neurasteniei lui Hamlet, precum și progresele vizibile ale unei paralizii generale în ultimul act al „Strigoilor” lui Ibsen.

André de Lorde, prin cojirea desăvârșită a elementului senzațional de orice incurcătură psihică mai distinsă, ne-a arătat că e un mare artist, precum și drumul pe care nu se mai poate merge.

D. Ciprian a redat pe omul îngrozit, printr'o refinerie mălăstră — dar a cărui ultimă izbucnire („Ajutor! Ajutor!”) trebuia să fie de fiară. Cel puțin în seara în care l'am văzut noi — n'a fost.

F. ADERCA.

CRONICA ARTISTICA

N. CONSTANTINESCU, IONESCU-DORO, PAN. IOANID ȘI ROSENBLUTH*)

Formula „peisajului în sine” e una din cele mai fericite inovațiuni moderne care nu mai obligă pictorii de a studia amănunțit un peisaj nici în desenul său și nici chiar în culoarea sa specifică. Constatarea nu-i îmbucurătoare. Căci dacă nu facem caz de esența copacilor — cea ce totuș ar fi de cerut — socotim însă că nu se poate trece cu vederea peste generala ocolire a exactității de atmosferă, element esențial de caracterizare a naturii deschise. Astfel foarte rar vom avea posibilitatea să întrevădem în lucrările expozanților, particularitățile prin care am putea delimita oarecum ținutul care a servit ca model. În special peisajul românesc aproape că n'a avut un pictor al său.

*) Primul în Sala „Filip” (Câmpineanu 40), iar ceilalți trei în Sala „Mezari”

Neculai Constantinescu e singurul pictor — poate — care s'a dedicat acestui peisaj, și a căutat să evidențieze elementele artistice și caracteristice totodată, pe care le prezintă înfățișarea meleagurilor noastre...

Strădania lui a dus la rezultate pe care istoria plasticei românești va trebui să le înregistreze.

Intr'adevăr, în expoziția sa de acum, el arată continuați și măriți factorii ce prezidează la compoziția liniară și repartitia coloristică a peisajului românesc, caracterizat în deobște prin fuga distanței și neconținută schimbare a cerului, dela puritatea zilelor de primăvară până la îmbăcseala prăfoasă a după amiezilor de Iulie. În redarea acestor deosebiri, așa de greu de prins și mai ales așa de greu de fixat, pictorul Constantinescu a ajuns la o adevărată măiestrie. Din știința valorilor — a cărei necesitate e absolut imperioasă în acest caz — el și-a făcut o virtute. Dotat cu un ochiu de-o senzibilitate neobișnuită, disecă în mod surprinzător elementele de culoare ale planurilor succesive, realizând în mod evident distanțe pe care le-am întâlnit rar în pictura noastră de până acum. Iar cerurile și norii sânt o gamă nesfârșită de forme și culori, într'o admirabilă armonie cu restul de peisaj, celace dă ansamblului nu numai o pronunțată notă de poezie, dar și un senz al adevărului de loc și de timp.

Cândva, Constantinescu — puțin cunoscutul de azi — va fi o importantă pagină a artei noastre.

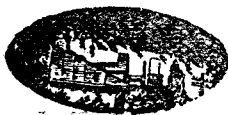
D-l *Ionescu-Doru* face o pictură frumoasă, cuminte și cinstită. E în lucrările d-sale un simț al adevărului necăutat care impune în simplitatea lui cuviincioasă. Dar acolo unde pictorul excelează e, fără îndoială, în peisagiile de iarnă, a căror priveliște rar a avut un atât de meșter cântăreț. Și cu toate că aceste cenușii vederi oferă așa de puțin lucru unei palete pictoricești, d-l Ionescu-Doru știe să brodeze o serie întreagă de lucruri impresionante pe aceleași trei banale motive: un colț de baltă înghețată, un tufăriș și un cer vânat și posac.

Asta cere calități deosebite și d-l Ionescu-Doru le are.

D-l *Pan-Ioanid* aduce câteva portrete pline de viață și revine cu o serie de „hori“. Sânt lucruri armonioase, meritos aranjate uneori, dar e în general un abuz de colorație sumbră și efecte căutate pe care le-a cam banalizat necurmata lor repetire.

Insfârșit, d-l *Rosenbluth* face dovada unui temperament pictoricesc mai ales în desenele și inciziile sale care sânt cu mult mai frumos colorate în monocromia lor decât toate picturile, în ulei expuse de d-sa.

VICTOR ION POPA.

INSEMNAȚI LITERARE

În cursul acestei săptămâni publicistica română s'a îmbogățit cu încă două periodice. A reapărut mai întâi vechea „Flacăra”, care prin format, compoziția și dispoziția materialului literar, spirit de concilianță, caracter documentar și vulgarizator, continuă tradiția celei mai răspândite reviste săptămânale de dinainte de războiu. Îi urăm, firește, aceiaș izbândă și în împrejurările noi, care sunt cu mult mai grele: le va domina, mai ales, dacă nu le va ignora. În cece privește directiva, confratele nostru d-l Ion Sân-Giorgiu debutează prin constatarea preliminară a „dezorientării” ce domnește în literatura actuală din cauza insuficienței critice noastre. Nu-i putem decât oferi locul vacant de îndrumător. Îl prevenim însă că va avea competitori. Câțiva tineri eminenți, formați la disciplina estetică a d-lui M. Dragomirescu, au debutat de curând în publicistica *Rampeii*, *Săgetătorului* sau a *Adevărului literar* prin aceiaș constatare pesimistă a crizei critice române; alții mai severi îi contestă chiar existența. Uitând cu ușurință lipsurile trecutului și ale prezentului noi, dintr'un optimism fundamental, nu reținem decât speranțele de viitor: dacă n'a existat până azi, critica română nu numai că va exista de acum înainte dar va cunoaște o epocă de mare înflorire. În urma noastră au răsărit tineri maștri cari se pregătesc să curețe literatura de vreascuri și să taie drumuri noi. E o fericire pentru generațiile ce se

înalță că vor avea călăuze. Și, fiindcă e vorba, de brna și vechea noastră *Flacăra*, așteptăm cu firească încordare îndrumările confratelui nostru d-l Ion Sân-Giorgiu.

Cea de a doua publicație e magazinul lunar *Citiți-mă*, în care estetismul d-lui Ion Minulescu se realizează prin arta decorativă a d-lui Teodorescu-Sion. E o publicație de lux cu un conținut pur beletristic: nuvele și poezii. Pe lângă o bucată de proză a d-lui Duiliu Zamfirescu și o poezie a d-lui Minulescu, au colaborat și romancierii Vasile Savel, Al. Cazaban, V. Demetrius etc., precum și confracții lor Henri de Regnier și Knut Hamsun, care s'au lăsat a fi traduși pentru a participa și ei la prosperitatea unui magazin literar român. Se notează că *Citiți-mă* nu constată dezorientarea noastră literară; îl vom citi deci fără să ne așteptăm la vre-o directivă nouă, — deși d. I. Minulescu nu e lipsit în genere de directive.

S.

Egalitatea, comentând articolul *Ion Trivale* publicat în no. 8 al acestei reviste, socoate că autorul lui, deși a scris frumoase rânduri despre opera celui dispărut a intrat pe o cale greșită, susținând că prin temperament Ion Trivale fiind un viteaz, bravura lui nu poate fi o laudă nici pentru nația căreia a aparținut, nici pentru Români de cari ca naționalitate era străin.

Se aduce exemplul vitejilor pe front ale evreilor în războiul nostru,

pentru a se dovedi că și Evrei, pot fi viteji.

Se aduce în fine exemplul unui Bergson și Einstein—ambii Evrei—revendicați primul de Francezi, secundul de Germani.

Nu astfel am pus problema și nu pentru a menaja aceleași susceptibilități prea lesne lezabile o repunem din nou: ca o lămurire a celor scrise atunci ținem să afirmăm că n'am voit decât să fixăm înfățișarea etopsihologică a lui Trivale pentru ca, imediat după aceea, să ne oprim la cea literară, care ne interesa și care, așa cum a fost prinsă, nu putea supăra pe nimeni.

Astfel am găsit că Ion Trivale nu era din punctul nostru de vedere nici Evreu nici R măn, că în firea lui erau elemente talmudo-germanice alături de altele pur latine, care fac o individualitate separată de rasa care l'a produs și de aceea care l'a hrănit.

Nu ne-a interesat vitejia soldățească ci cea morală, care dacă uneori condiționează pe prima, nu are totdeauna nevoie de ea pentru a exista.

Regretabil este că suntem prea susceptibili și că vedem pretutindeni scafeți în cele mai inocente buchete aruncate pe morminte.

M. I.

Cooperativele literare. — După sguadri puternice, literatura ro-

mână a intrat iarăși într'o fază idilică. Incetând luptele fatricide, scriitorii mai tineri au înțeles spiritul vremii care merge spre mutualitate; în loc de a-și aține calea unui altuia, s'au grupat în cooperative de admirație reciprocă, după vârstă, după interese, sau după afinități electice. Deși distincte, aceste comunități nu trăesc totuși în neînțelegere; din spirit larg de vecinătate, se tolerează și se ajută frățeste (o revistă din Capitală publică recenziiile unei reviste de peste munți, așa cum i se trimit chiar din redacția acelei reviste). Tinerii scriitori au înțeles, însăși, că dușmanul lor nu e printre dânsii ci în afară: indiferența publică față de literatură. Acaparând deci foile cele mai răspândite, își trimit în fiecare sâmbătă saluturi matinale printre glastrelor de flori ale ferestrelor. Tânărul Costică declară astfel în cronica unei reviste pe Mitică un „talent vertiginos”; iar tânărul Mitică declară pe Costică în cronica altei reviste „un talent mare și viguros”.

Și critica?

Critica, după cum se știe, nu există în literatura română. Poeziile publicate în corpul revistelor își scu admirative dela urmă ale aceleiași reviste sau în celelalte reviste, cartelate în cooperativa admirației mutuale.

A APĂRUT DE

HORTENSIA P.-BENGESCU

FEMEIA ÎN FAȚA OGLINZII

ED ALCALAY & CALAFATEANU

PREȚUL 18 LEI

CITIȚI

„BIBLIOTECA UNIVERSALA”

Care publică opere literare, științifice, pedagogice, de utilitate publică etc., etc., scrise de cei mai de seamă scriitori români și străini, clasici și contimporani.

Se pune în vânzare câte 3 volume
pe săptămână

PREȚUL FIECĂRUI NUMAR LEI 1.-

AU APARUT :

No. 1—3	L. Rebreanu, Norocul	Lei 3.-
„ 4—4	H. C. Andersen, Grădina raiului	5.-
„ 9—11	I. Petrovici, Simțiri rostite	3.-
„ 12—14	Al. T. Stamatiad, Poemele în proză ale lui Baudelaire	3.-
„ 15—17	E. Lovinescu, Portrete literare	3.-
„ 18—25	Al. Dumas-fiul, Dama cu Camelii Roman	8.-
„ 26—29	V. Alexandri, Fântâna Blanduziei, cu o prefață de E. Lovinescu	4.-
„ 30—33	Voltaire, Prințesa Babilonului, Roman. Traducere de Mihail Iorgulescu	4.-
„ 34—38	V. Alexandri, Ovidiu, cu o prefață de E. Lovinescu.	

De vânzare la toate librăriile din România-Mare

Editura „ANCORA” Alcalay & Calafateanu — București, Str. Smârdan, 4

CENTRALA „MISSIR”

SOCIETATE ANONIMĂ CAPITAL LEI 50.000.000

◆ 41, STRADA LIPSCANI, 41 ◆

Sucursale : BUCUREȘTI — Str. Lipscani, 22 și Calea Victoriei, 110
In țară : Ploești, Buzău, Galați, Brăila, Focșani, Constanța,
Temișoara, Brașov, Cluj, Cernăuți, Chișinău, Oradea-Mare,
Arad, Târgul-Mureș, Râmnicul-Sărat, Pitești, Craiova,
Turnu-Severin, Târgoviște, Botoșani.

Cel mai bine asortat cu ultimelo noutăți pentru sezon

Atelier de Croitorie de primul rang pentru Dama și Domni

◆◆◆ Prețuri mai eftine ca oriunde ◆◆◆

BCU Cluj / Central University Library Cluj

S'a deschis Centrala

MARILOR MAĞAZINE

La PALATUL NOUTĂȚILOR

STRADA PARIS, No. 10

Sucursale : Oradea-Mare, Lugoj

MATĂSURI :: LENA-

JURI :: PĂNZETURI

ARTICOLE de MARIA]

: GALANTERIE :

Mare Raion de

FURNITURI de MODE

INCĂLȚĂMINTE, etc.

Prețurile excepționale

: Gustați delicioșele :
produse ale

BONBONERIEI :

RENAISSANCE

care se găsesc în detaliu în

COFETĂRIA RENAISSANCE

STRADA PARIS, 10

și în toate sucursalele

MISSIR

DIN ȚARĂ

— En Gros la Fabrica —

STR. POPA-TATU, 45